ber ilmus 12. XII 1905 vkj. — Šveitsist asus P. Soome 1906. a. keskel. Ollilas põranda all elades koostas ta rea seaduseelnõusid, mis ms. rahvasaadik K. Terras'e kaudu pääsesid Vene duumasse. Ollilast juhatas P. alates sept-st 1908 ka „Peterburi Teataja" tegelikku toimetamistööd ja organiseeris Venemaa eesti asunduste esimese kongressi eeltöid; see peeti Peterburis märtsis 1910. — P. ilmus Tallinna kohtu-uurija ette aug-s 1909 ja vabastati kautsjoni vastu kuni kohtuprotsessini. Ta mõisteti 1 a-ks kindlusevangi, kuid see otsus muudeti 9-kuuseks üksikvangistuseks, mille ta ära kandis alates jaanipäevast 1910. P-le anti luba osa võtta abikaasa matuseist ainult vangivalvurite saatel; seda ta aga ei kasutanud. — Maavalitsuse esimeheks ja selle administratiivosakonna juhatajaks valiti P. 12. X 1917 vkj. Pärnus kuulutati Eesti iseseisvus välja juba 23. II 1918 ukj. Tallinnas 24. veebr-l Päästekomitee poolt määratud ja järgmisel päeval avaldatud E. Ajutise Valitsuse koosseisus oli P. pea-, sise- ja kaubandus-tööstusministriks. E. Ajutise Maanõukogu vanematekogu otsusega 12. nov-st tegevusse astunud E. Ajutises Valitsuses, keda kuni P-i tagasijõudmiseni (20. nov.) Saksa vangilaagrist juhtis J. Poska (vt.), oli P. pea- ja siseministriks. Rühmade kokkuleppel ümbermoodustatud E. Ajutises Valitsuses oli P. alates 27. XI 1918 pea- ja sõjaministriks. II Riigikogu esimeheks oli ta nov-st 1922 juunini 1923.

P. on olnud esimese Põhiseaduse ajal kõigi Riigikogude liige põllumeestekogude rühmas. Riigivanemaks oli ta uuesti veebr-st 1931 veebruarini 1932 koalitsioonivalitsuses, mis koosnes põllumeestekogude, rahvaerakonna ja sotsialistide (osa aega ka majandusrühma) esindajaist. Maailma majanduskriisi ajal tuli valitsusel Eesti majanduse väga ulatusliku languse tagajärjel võidelda suurte raskustega riigieelarve tasakaalustamisel. Selleks vähendati riigiametnikkude palku ja kärbiti pensione, koondati ametnikkude koosseise, suurendati riigitulusid tollide tõstmise jm. teel. Võlastunud põllumeeste seisukorra kergendamiseks muudeti ümberlaenustamise teel nende lühiajalised laenud pikaajalisteks ja pandi kehtima seadus nn. raudvara kaitseks. Võõrandatud mõisade eest tasumaksmise asjus sõlmiti (dets-s 1931) kokkulepe nn. uussakslastega. Ühenduses naelsterlingi kullaaluselt lahkumisega sügisel 1931 kerkis teravalt päevakorrale vääringupoliitika ja valitsus asus hoidma krooni senist kurssi. Põhiseaduse parandamise küsimus muutus nüüd majandusliku võitluse pinnal keskseмaks ja üha teravamaks probleemiks. Olles pooldanud presidendiametit juba Asutavas Kogus, esitas P. 1. dets-i 1924. a. järel II Riigikogus rühmadele Põhiseaduse parandamise kava, mis võimude parema tasakaalustamise otstarbel nägi ette presidendiinstituudi loomise, ja kordas seda mõtet põllumeestekogude kongressidel. P-i juhtimisel võeti põllumeestekogude poolt Põhiseaduse muutmine päevakorrale vastava eelnõu esitamisega III Riigikogule sept-s 1926. Et see ei saanud käiku, esitasid põllumeestekogud sügisel 1929 IV Riigikogule uue eelnõu, millega 1930. a. alguses seltsis ka rahvaerakonna oma. Nende kavade alusel, mis mõlemad taotlesid presidendi-instituudi sisseseadmist, hakkas P-i valitsuse ajal 1931. a. Riigikogu rühmade vaheline komisjon ise koostama Põhiseaduse muutmise eelnõu; see valmis 1932. Sel puhul P-i ja J. Tõnisson'i (vt. ka *Suppl.*) poolt 1931. a. üritatud katsed, võita vabadussõjalaste organisatsiooni Põhiseaduse muutmise küsimuses kaasa töötama Riigikoguga, ei andnud tagajärgi. Liigselt killunenud ja lahkhelilise poliitilise elu tervendamise mõttes oli P-i valitsuse ajal suurimaks sündmuseks mitme poliitilise erakonna ühinemine. Okt-s 1931 ühinesid Eesti rahvaerakonna ja kristliku rahvaerakonna riigikogurühmad, kellega jaan-s 1932 liitusid ka tööerakond ja majandusrühm, moodustades kokku rahvusliku keskerakonna rühma; s.a. jaan-s ühinesid samuti agraarerakondade, põllumeestekogude ja asunikkude koondise riigikogurühmad. Ühinemisest tekkinud uue seisukorra tõttu lahkus P-i valitsus ametist. Pärast J. Teemant'i ja K. Eenpalu (vt. neid ka *Suppl.*) valitsusi oli P. alates nov-st 1932 riigivanemaks rahvuslikus usaldusvalitsuses, kuhu kuulusid ministrid põllumeestekogude ja asunikkude koondise, rahvusliku keskerakonna ja sotsialistide hulgast. Esmakordselt esimese Põhiseaduse kehtimise ajal sai valitsus vastava seadusega vabamalt teotsemiseks Riigikogult laialdased erakorralised volitused. Riigieelarve tasakaalustamise eesmärgil tõsteti tulusid uute maksude kaudu (maks kaubandus- ja tööstusettevõtteilt, erimaks palgalistelt,

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 255